

Китайгородский

Станіслав Андрійович

студент групи М-ЮД-622

Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

*Науковий керівник: начальник
відділу організації наукової роботи,
доктор філософських наук*

Марченко О.В.

ФІЛОСОФІЯ ПРАВА ЯК ЧИННИК ФОРМУВАННЯ СВІТОГЛЯДУ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА

Для забезпечення сучасного суспільства справжніми висококваліфікованими фахівцями-юристами, навчально-виховний процес має акцентувати увагу на перевагах використання у системі вищої освіти гуманістичних принципів, таких як зв'язок її з життям, органічне поєднання вимог і довіри до особистості, оцінювання самовизначення особистості та ін. Такі основи гуманізації професійної підготовки майбутніх юристів сприятимуть зміні світогляду фахівців, усвідомленню ними розуміння і сприйняття людини як найвищої цінності суспільства, розвитку особистості студента, виробленню навичок і вмінь у майбутній гуманістично-орієнтованій професійній діяльності. Управління освітнім процесом підготовки юристів в даний час здійснюється в напрямку реалізації особистісно-орієнтованих підходів, де віддається перевага значимості гуманістичних ідеалів в правовому вихованні особистості фахівця. Суть такого підходу в тому, що і навчання, і розвиток особистості, і виховання залишаються основними компонентами професійної підготовки юристів [2,с.263]. Таким чином, світогляд висококваліфікованого юриста формується на засадах навчально-виховного процесу та є невід'ємною ланкою для формування особистості фахівця.

Процеси формування світогляду людини, духовного розвитку особистості досліджували відомі мислителі різних часів такі, як Аристотель, Цицерон, Гіппократ, Квінтіліан, Юстиніан. Науковий інтерес до юридичного, а також до правового світогляду виявили такі відомі дослідники, як, наприклад, Ф. Енгельс, К. Каутський, М. Вебер, А. Валіцький. Дана проблематика просліджувалася у роботах таких науковців, як С. Бабаїв, С. Леушін, В. Реутов. Проблеми реалізації юридичної діяльності, філософії та методології юридичної діяльності, вищої юридичної освіти було досліджено в працях Т. Бачинський, С. Гусарева, В. Журавського, М. Костицького, О.Марченко, В. Опришка, П. Рабінович, О. Скакун, Б. Чупринського, Ю. Шемшученка.

Актуальність даного питання полягає необхідності застосування засобів філософії права для формування поглядів на світ майбутнього висококвалі-

фікованого юриста під впливом взаємодії соціально-зумовлених чинників та стану оточуючого світу, у задоволенні соціально-природних прав та свобод людини.

Поняття світогляду, уведене у науковий обіг у XVIII ст., є загальноприйнятим як у повсякденній мові, так і в науковій літературі. Однак у словниках англійської, французької та деяких інших мов відсутній термін, який адекватно висловлює те, що в українській мові називається світоглядом. Відзначена лінгвістична особливість негативно позначилася на долі терміна «світогляд» наприкінці 70-х – на початку 80-х років у СРСР. Тоді у середовищі радянських філософів була розпочата спроба елімінувати термін «світогляд», у зв'язку з неможливістю однозначного визначення його значення. На захист цього терміна виступив авторитетний російський філософ, академік Т. Ойзерман, який слушно вказав на те, що найбільш змістовні поняття науки, як правило, виявляються багатозначними. Факт же різноманіття світоглядів є особливо важливим, оскільки завдяки різноманіттю можливе збагнення загального визначення поняття світогляду [3, с.241].

О. Марченко зазначає, що суть філософського пізнання полягає у тому, що воно націлене на виявлення смислу і цілей існування людини у світі, тобто носить світоглядний характер. В основу філософського пізнання покладено стійкий мотив людини до самовизначення як істоти розумної і моральної. Результатом такого самовизначення є формування смислової картини світу, через призму якої людина сприймає світ і себе у цьому світі. Філософію інколи називають раціонально-теоретичною формою світогляду. Це означає, що людина у прагненні пізнання смисложиттєві проблеми свого буття звертається не до постулатів міфу або релігії, а до голосу розуму. Філософське пізнання з самого початку означало свободу і творчість, що виходить за рамки встановлених кимось канонів і правил, руйнують усталені стереотипи [4, с.13].

Правовий світогляд (як і будь-який інший) це насамперед погляд на світ, причому саме на той світ, який оточує людину, часткою якого є вона сама та з елементами якого вона взаємодіє. Специфіку ж такого світогляду вбачаємо у тому, що це погляд на світ як на джерело біологічно і соціально зумовлених можливостей задоволення її основних, життєво необхідних потреб. А ці можливості, за нашим уявленням, і є не що інше, як соціально-природні права і свободи людини. У цьому, власне, полягає людиновимірність, а отже, гуманістичність інтерпретованого у такий спосіб правового світогляду [5, с. 7].

Відомо, що процес формування юридичного світогляду та праворозуміння своїм корінням сягає античного періоду історії. Він тісно й невід'ємно пов'язаний із філософією права, правовою гносеологією, теорією та історією розвитку держави і права, логікою формування органів законодавчої, виконавчої, судової влади тощо. Саме правова наука разом з історією, філософією, соціологією, психологією, логікою, кібернетикою, інформатикою, системологією, іншими дисциплінами закладає фундамент освітніх ресурсів для підготов-

ки майбутніх фахівців у галузі правосуддя, судочинства, суддівського адміністрування, а саме: — по-перше, формує основу базових дисциплін з фундаментальної загальнотеоретичної підготовки висококваліфікованих правників широкого діапазону дій і профілю, озброює студентів знаннями про найзагальніші, основоположні закономірності державно-правового, цивільно-правового та господарсько-правового життя суспільства; — по-друге, комплекс загальнотеоретичних дисциплін з філософії права, теорії держави і права, правової гносеології, правосуддя, судоустрою, судочинства, правопорядку закладає фундамент знань майбутніх фахівців, їхнього юридичного світогляду, здатності ухвалювати справедливі юридичні рішення у професійній сфері; — по-третє, загальнотеоретичні дисципліни з соціальної філософії права, історії держави та права, соціології права, антропології права, теорії судового пізнання дають майбутнім юристам загальне світоглядне уявлення про основні державно-правові поняття і категорії, необхідні для подальшого ефективного засвоєння галузевих та інших прикладних професійно орієнтованих юридичних дисциплін. Окрім зазначеного, дуже важливим є те, що саме такі новітні засоби пізнання, якими користуються сьогодні юридична деонтологія, філософія права, історія та теорія держави і права, теорія судового пізнання, формують у майбутніх фахівців юридичної практики навички й уміння давати належну правову оцінку складним явищам і процесам державно-правової дійсності у сфері правосуддя, судочинства та правопорядку [1, с.8].

Отже, засоби філософії права виступають одним із основних чинників формування світогляду майбутнього юриста. Виходячи зі змісту філософського пізнання, яке націлене на виявлення смислу і цілей існування людини у світі, можемо зробити висновок, що формування світогляду є неможливим без філософії загалом. Відтак філософія права буде фундаментом для розуміння юристом категорії «правовий світогляд», що є невід'ємною складовою у роботі правника.

1. Біленчук П. Доктринальні засади підготовки висококваліфікованих юристів нової генерації у XXI столітті: засоби, методи, технології [Електронний ресурс] / П. Біленчук // Віче. - 2013. - № 18. - С. 7-10. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/viche_2013_18_4

2. Зарічанський О. А. Гуманізація процесу професійної підготовки майбутніх юристів [Електронний ресурс] / О. А. Зарічанський // Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання у підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми. - 2013. - Вип. 36. - С. 260-264. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Sitimn_2013_36_55

3. Коробка В. М. Правовий та юридичний світогляди як специфічні типи світоглядів / В. М. Коробка // Вісн. Нац. юрид. акад. України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія. – Х., 2011. – Вип. 8. – С. 241–242.

4. Марченко О.В. Філософія права : навчальний посібник / Марченко О.В. – Дніпропетровськ : Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ. – 2015. – 304 с.

5. Рабінович П. Правовий світогляд (соціально-природна інтерпретація) [Електронний ресурс] / П. Рабінович, Т. Бачинський // Вісник Національної академії правових наук України. - 2014. - № 2. - С. 5-17. - Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vapny_2014_2_3